

Stručni rad

**PRUŽANJE DODATNE STRUČNE POMOĆI
DJEVOJČICAMA S KOHLEARNIM
IMPLANTATIMA**

Martina Curk
Osnovna škola Kozara Nova Gorica

Sažetak

Sluh je jedna od najvažnijih poveznica između vanjskog i unutarnjeg svijeta. Ima izuzetno značajnu ulogu u percepciji, pamćenju, razvoju govora i jezika, formiranju pojmova i razvoju mišljenja. Njegova uloga proteže se na sva ljudska kognitivna, socijalna i emocionalna područja. Kod osoba koje su gluhe od rođenja, govor i razumijevanje govora te jezika mogu se prije svega razviti uz uporabu kohlearnog implantata (pužničnog usadka). Djeca s ovakvim iskustvom većinom se bez problema integriraju u čujuću okolinu zahvaljujući ranoj ugradnji pužničnog usadka. Rana ugradnja kohlearnog implantata omogućuje uspješan razvoj slušnih i govornih sposobnosti djeteta, a važnu ulogu igraju redovita uporaba pužničnog usadka te individualne karakteristike djeteta i njegove okoline. Djeca s kohlearnim implantatima pohađaju različite oblike odgojno-obrazovnih ustanova. Većina djece operirane u ranom djetinjstvu pohađa redovne vrtiće, a kasnije i redovne osnovne škole. Jedan od ovakvih primjera predstavljaju i blizanke koje su rođene potpuno gluhe. Kada su napunile dvije godine i tri mjeseca, ugrađeni su im kohlearni implantati. Od osmog mjeseca života pružani su im surdopedagoški tretmani kod kuće. Kasnije su pohađale redovni vrtić i redovnu osnovnu školu s prilagođenom provedbom programa te dodatnom stručnom pomoći.

Ključne riječi: gluhoća, kohlearni implantat (pužnični usadak), dodatna stručna pomoć

1. Uvod

Razvoj gluhog i nagluhog djeteta odvija se po istim razvojnim principima kao i razvoj slušnosti djece. Međutim, različitosti se očituju u području sluha i, posebice, u području govora. Dakle, gluhim osobama korištenje odgovarajućeg slušnog aparata predstavlja značajnu pomoć i rješenje za bolju percepciju te komunikaciju, a pomaže im i u procesu razvoja govora te sposobnosti slušanja. Zahvaljujući uporabi kohlearnog implantata i njegovoj ranoj ugradnji, djeci je omogućen ravnopravan ulazak u čujući svijet njihovih vršnjaka, jer stječu sposobnost percepcije zvukova i sposobnost slušanja te razvijaju s tim povezane jezično-govorne sposobnosti. Jačanjem govorno-jezičnih vještina djece s kohlearnim implantatima pomažemo im pri boljem odnosno uspješnijem izražavanju, što utječe na njihov osjećaj veće kompetentnosti i pripadnosti svijetu.

2. Opis primjera

Blizanke su rođene potpuno gluhe. U starosti od dvije godine i tri mjeseca ugrađeni su im kohlearni implantati, jednoj s lijeve, drugoj s desne strane. U osmom mjesecu starosti pruženi su im surdopedagoški tretmani kod kuće. Kasnije su pohađale redovni vrtić i osnovnu školu uz prilagođenu provedbu programa i dodatnu stručnu pomoć. Ove dvije djevojčice u razredu su uvijek sjedile u prvim klupama. Tijekom nastave koristile su FM sustav koji im je pomogao da bolje čuju te postao njihovo neizostavno pomagalo za svakodnevni rad u učionici. Pri razumijevanju izgovorenih riječi pomagalo im je gledanje ili čitanje s usana, što je značilo da su sve osobe koje su radile ili sudjelovale s njima u procesu učenja morale biti okrenute prema njima odnosno njihovim licima cijelo vrijeme. Pri tome su, naravno, izgovarale riječi polako, normalnim tempom. U slučaju da djevojčice nisu razumjele sve što je bilo izgovoreno, zamolile su za dodatno objašnjenje.

Djevojčice su cijelo vrijeme pokušavale komunicirati verbalno, ali njihov govor nije uvijek bio razumljiv široj okolini. Izgovarale su kratke i jednostavne odnosno proste rečenice, koje su bile nestrukturirane i agramatične. Razumjele su jednostavnije riječi i rečenične strukture, ali im je trebala pomoć pri formiranju složenijih. Njihov vokabular i opća poučenost bili su skromni te se često događalo da nisu razumjele riječi koje nisu dolazile iz njihovog svakodnevnog života odnosno domaćeg okruženja. Imale su problema s razumijevanjem napisanog ili izgovorenog, kao i sa smislenim formiranjem napisanog ili izgovorenog. Život u dvojezičnom okruženju i činjenica da su blizanke predstavljali su prepreku njihovom većem napredovanju. Razumjele su se tijekom rada, pružajući jedna drugoj zaštitu i podršku. Osim problema u govorno-jezičnom području, kod djevojčica su bili primjetni problemi s koncentracijom i pozornošću te poteškoće s usmjerenim razmišljanjem. Trebalo im je mnogo motivacije i ohrabrivanja. Među svojim drugarima iz razreda dvije su djevojčice bile lijepo prihvaćene, dobro su se osjećale odnosno bile su zadovoljne, imale su osjećaj da ih njihovi vršnjaci čuju i razumiju te su dobile priliku komunicirati i iznijeti sve svoje misli i želje. Druženje s drugarima pružilo im je spoznaju da s njima mogu podijeliti svoje osjećaje i iskustva, što ih je dodatno međusobno povezalo, dalo im snagu i ojačalo osjećaj pripadnosti skupini.

2.1. Dodatna stručna pomoć surdopedagoginje

U vrtiću su dvije djevojčice imale po tri sata dodatne stručne pomoći surdopedagoginje, a u osnovnoj školi po pet sati dodatne stručne pomoći, od čega je dva sata vodila učiteljica, a ostala tri surdopedagoginja. Surdopedagoginja im je posebno pomogla pri usvajanju gradiva iz slovenskog jezika i tumačenju vokabulara u sklopu programa različitih predmeta. Osim razvoja govorno-jezičnog područja, djevojčicama je bio potreban i razvoj nekih drugih područja. Na satima dodatne stručne pomoći surdopedagoginja je s njima provodila aktivnosti koje su uglavnom uključivale slušnu i govorno-jezičnu komponentu te vježbe za razvoj usmjerene pozornosti i koncentracije. Surdopedagoginja je veliki naglasak stavila na slušni prijenos informacija i redovitu provjeru razumijevanja govora, uputa i svakodnevnih fraza. Uporaba multisenzornog pristupa omogućila je djevojčicama lakše razumijevanje informacija te brže i dugotrajnije pamćenje nepoznatih i njima teških riječi. Djevojčice su tako postupno napredovale u različitim područjima razvoja, posebice u govorno-jezičnom području (razumijevanje, izražavanje), u području slušne percepcije, a povećala se i sposobnost njihove koncentracije. Sukladno njezinim dogovorima s učiteljima, surdopedagoginja je povremeno bila prisutna na nastavi. U razredu je pomagala djevojčicama pri obavljanju samog školskog rada, razumijevanju obrađenog gradiva, ponavljanju i utvrđivanju usvojenih sadržaja. Ocjenjivanje uspjeha provodilo se grupno ili individualno, u kabinetu, ovisno o raspoloženju djevojčica. Pružanje dodatne stručne pomoći odvijalo se individualno, u kabinetu, jer je djevojčicama zbog njihove kratkotrajne pozornosti i slabe koncentracije bilo lakše percipirati novo gradivo u individualnoj situaciji.

Zadaci surdopedagoginje bili su:

- razvojno i procesno je pratila obrazovni i govorno-jezični razvoj djevojčica (pri tome je polazila od kriterija postavljenih u nastavnom planu i programu te od procesno planiranih pomagala, sredstava i prilagodbi);
- prilikom pripreme testova i planiranja rada vodila je računa o posebnim potrebama djevojčica;
- promatrala je, pratila napredak i probleme djevojčica na tjednoj bazi te redovito analizirala njihove sposobnosti i potrebe;
- uključivala se u nastavu navodeći primjere koji su pomogli boljem razumijevanju gradiva i povezujući njihovu tematiku sa svakodnevnim životom;
- predlagala je bolje prilagodbe, sažetke sadržaja, primjere, provjere znanja i prilagodbe nastavnih aktivnosti za djevojčice;
- pripremala je kraće upute i pisane materijale, ponovno objašnjavala nastavno gradivo - na drugačiji način;
- podučavala je djevojčice uz primjenu oralnog (usmenog) govora;
- unaprijed je pripremala pitanja za djevojčice i osmišljavala ih na nekoliko razina, ovisno o težini;
- prilikom postavljanja pitanja i provjere razumijevanja vodila je računa o različitim stupnjevima kognitivnog razvoja;
- provjeravala je odgovore djevojčica i sudjelovala u raspravama;
- poticala je i usmjeravala ponašanje djevojčica tijekom podučavanja;
- prikupljala je podatke o djevojčicama;
- upozoravala je djevojčice kada je to bilo potrebno;
- sudjelovala je na timskim sastancima i pružala podršku u postavljanju ciljeva i sadržaja koji proizlaze iz nastavnog plana i programa;

- redovito je obavještavala roditelje o raznim saznanjima do kojih je došla o djevojčicama;
- redovito je bila dostupna roditeljima za savjetovanje.

2.2. Logopedski tretman (terapija)

Osim dodatne stručne pomoći u školi, djevojčicama su zbog velikih nedostataka u govorno-jezičnom području, pruženi i logopedski tretmani u njihovom rodnom gradu. Na vježbe su dolazile pojedinačno. S vremena na vrijeme došle su zajedno i međusobno kontrolirale te bodrile jedna drugu. Vježbe su se, prije svega, odnosile na usvajanje i korekciju artikulacije, slušanje i provjeru razumijevanja govora te proširivanje vokabulara. Tijekom logopedskog tretmana uz pomoć logopedinje usvajale su i korigirale izolirane glasove povezujući ih u slogove i riječi u svim pozicijama. U korekcije je uključeno mnogo brojanja odnosno brojalice kako bi se dobili ritam i tempo govora. Ovdje su bili važni pravilna pozicija artikulatora (govornih organa), gledanje i oponašanje. Ponavljale su jednostavne izolirane riječi razumljivo, ponekad sasvim ispravno. Kod složenijih riječi često se javljala nerazumljiva i iskrivljena artikulacija. Reproduciranje rečenica i pjesmica bilo je manje razumljivo. Međutim, djevojčice su imale želju i volju za uspjehom te su nastojale slijediti upute. Za uspješnu i ustrajnu suradnju bile su prikladno nagrađene.

3. Zaključak

Samo osoba koji živi s gluhoćom ili ju na neki način prati može doživjeti (i razumjeti) bogatstvo promjena koje doživljavaju osobe s kohlearnim implantatima. Sposobnost percepcije zvuka mijenja ponašanje gluhog djeteta i odnose u obitelji. Dijete postaje opušteno kada se pouzdano orijentira u svijetu zvuka, znatiželjno kada istražuje i zadovoljno kada razumije. Svi želimo da djeca s kojom radimo budu sretna i uspješna u svojim nastojanjima. Stoga je smisljeno poslušati mudre riječi budističkog filozofa Daisaku Ikeke: »Sreća nije život bez problema, već snaga u prevladavanju problema (izazova) koji nam se nađu na putu... Istinska sreća skriva se u nastojanju da postignemo svoje ciljeve, u trudu koji ulažemo da bismo napravili korak naprijed!«.

4. Literatura

- [1.] Battelino, S. (2011). Polžev vsadek – drugačen slušni pripomoček. Dostupno na: <http://www.bibaleze.si/clanek/rubrika/malcek/polzev-vsadek-drugacen-slusni-pripomocek.html>. [Pristupljeno 14.11.2022.].
- [2.] Božič, M. (2014). Slušni aparati. V S. Batellino (ur.), Avdiometrija, vestibulometrija in avdiološka elektroakustika v vsakdanji praksi: učbenik za tečajnike avdiometrije in vestibulometrije, avdiološke elektroakustike, defektologe, študente splošne in dentalne medicine, specializante otorinolaringologije in nevrologije ter specializante medicine dela, prometa in športa (str. 103–109). Ljubljana: Katedra za otorinolaringologijo Medicinske fakultete: Univerzitetni klinični center, Klinika za otorinolaringologijo in cervikofacialno kirurgijo, Avdiovestibulološki center.
- [3.] Filipčič, T. (1996). Socialni razvoj gluhega in naglušnega otroka. Zbornik prispevkov iz prakse. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- [4.] Hrenja, N., Brumec, M. (2002). Razvijanje poslušanja s pomočjo polževega vsadka. Ljubljana: Resor naglušnih oseb Zveze društev gluhih in naglušnih Slovenije.